

תוכן עניינים

שער א': כללי	1
פרק א': פירוש המונח "צוואה" ומדוע חשוב לערוך צוואה	1
1. כללי	1
2. מדוע חשוב לערוך צוואה?	4
פרק ב': החופש לצוות - סעיף 27 לחוק הירושה	7
1. כללי	7
2. הוראת צוואה השוללת או מגבילה את זכות המצווה לשנות	8
3. הורשה או שלילת הורשה בדרך של הסכם ממון	11
פרק ג': הצוואה מעשה אישי - סעיף 28 לחוק הירושה	13
פרק ד': מסירת קביעה וסמכות בחירה - סעיף 29 לחוק הירושה	15
פרק ה': פירוש הצוואה - סעיף 54 לחוק הירושה	19
פרק ו': האם ניתן לתבוע זכויות על-פי צוואה בהיעדר צו קיום צוואה	35
פרק ז': טענת חסיון כאשר עסקינן במחלוקת בין יורשים אפשריים	39
פרק ח': דרך המלך לקיומה של צוואה, בהגשת המקור	45
פרק ט': נטלי הוכחה בדיני צוואות	53
1. הכלל	53
2. החרג	54
3. צוואה בכתב יד	54
3.1 התאריך שנרשם אינו נכון ואינו תואם את מועד חתימת הצוואה	54
3.2 כאשר מדובר בצוואה בכתב יד, מוטל על המבקש לקיימה נטל הראיה להוכיח, למעלה מכל ספק, כי מדובר במסמך שנכתב כולו בכתב ידו של המצווה	55
3.3 חוות-דעתו של המומחה לכתבי יד לא סיפקה מענה לשאלה האם המסמך נכתב על-ידי המנוח	58
4. צוואה בעדים	60
4.1 היעדר תרגום בפועל של הצוואה	60
4.2 היעדר הצהרתו של המנוח "זו צוואתי"	61
4.3 הטענה לפיה, לא נרשם בגוף הצוואה כי זו הוקראה למנוח בשפה המובנת לו	62
4.4 האם יש להעביר את נטל השכנוע להוכחת אמיתות תוקפה של הצוואה על כתפי התובעת מאחר שהמנוח לא ידע לקרוא עברית ואף היה עיוור בעת עריכת הצוואה?	63
4.5 חסר של הצהרת המצווה שזו היא צוואתו וחסר של אישור העדים הוכר כפגם צורני וככזה המעביר את נטל השכנוע אל מבקש הקיום	64

4.6 פגמים צורניים בהצהרת העדים - "זו צוואתי", השוני בכתב ידה של המנוחה בכתיבת התאריך אל מול חתימתה	66
4.7 לא צויין על פני הצוואה, כי הצוואה הוקראה למנוחה	67
4.8 על גבי הצוואה קיימת אי-התאמה בין התאריך הלועזי לבין התאריך העברי, העברת נטל ההוכחה, אי-התייבשותה של הנתבעת	68
4.9 צוואה שחלקה בכתב יד וחלקה בעדים	70
5. צוואה בפני רשות	70
5.1 היעדר אישור רפואי	70
5.2 אי-צירוף מסמך רפואי	72
6. השפעה בלתי-הוגנת	72
7. צוואה לטובת מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה	77
פרק י': הסדר דינוני בדיני צוואות	79
שער ב': סוגי צוואות	85
פרק א': כללי	85
פרק ב': צוואה בכתב יד - סעיף 19 לחוק הירושה	87
פרק ג': צוואה בעדים - סעיף 20 לחוק הירושה	91
1. כללי	91
2. העדת עדי הצוואה	95
3. קטין ומי שהוכרז פסול-דין	96
3.1 כללי	96
3.2 מה דינה של צוואה שהעד שנכח בעשייתה הוכרז רטרואקטיבית כפסול-דין?	96
4. הלכה למעשה	97
פרק ד': צוואה בפני רשות - סעיף 22 לחוק הירושה	111
1. כללי	111
2. דין נוטריון כדין שופט	115
2.1 כללי	115
2.2 "מאושפז בבית חולים", "מרותק למיטתו" - תקנה 4(ה) לתקנות הנוטריונים	119
2.3 האם יש תוקף לצוואה תלויה באופן שבו הנוטריון תפס את עצמו במעמד אישור הצוואה ואם לאו?	120
2.4 מה דינה של צוואה בפני רשות שעשתה מנוחה בפני נוטריון, אשר היה אחי בעלה המנוח?	121
פרק ה': צוואה בעל-פה - שכיב מרע, מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות - סעיף 23 לחוק הירושה	125
פרק ו': צוואות הדדיות - סעיף 24 לחוק הירושה	137
1. כללי	137

2.	הדין הישן	138
3.	תיקון מס' 12 לחוק הירושה מיום 19.07.05 - סעיף 8א לחוק הירושה	139
3.1.	כללי	139
3.2.	האם קיומה של צוואה הדדית משותפת, עליה חתמה המנוחה יחד עם הנתבע שולל את תוקפה של הצוואה מאוחרת, אשר הוראתיה מנוגדות להוראות הצוואה ההדדית?	143
4.	דוגמאות לצוואות משותפות/הדדיות שהגיעו לכותלי בית-המשפט	146
5.	האם ניתן להכיר בצוואה משותפת כאשר היא נכתבה כולה על גבי מסמך אחד ובכתב ידו של אחד מהם אך נחתמה על-ידי שני בני הזוג?	161
	פרק ז': מעין צוואה - ידועים בציבור	167
1.	מבוא	167
2.	האם ניתן לבטל את זכות הירושה של הידועה בציבור היונקת את מעמדה מהדין, מכוח הסכם בלבד ושלא על דרך צוואה?	171
2.1.	עניין פלונית נ' פלוני	171
2.2.	עניין בלאו	176
2.3.	עניין בר נהור	176
2.4.	עניין פלונית ואח' נ' אלמונית	177
2.5.	דעות מלומדים	181
	שער ג': עילות ופגמים בצוואה	183
	פרק א': כשרות לצוות - סעיף 26 לחוק הירושה	183
1.	כללי	183
2.	קטין	187
3.	פסול-דין	188
4.	צוואה שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה	189
4.1.	כללי	189
4.2.	למרות מצבו הבריאותי הירוד של המנוח, בהיעדר ראיה רפואית נכון למועד עריכת הצוואה - לא עלה בידי התובעים להוכיח כי המנוח לא היה כשיר מבחינה קוגניטיבית לערוך צוואה	195
4.3.	צוואה בעדים	198
4.3.1.	לעת עריכת הצוואה המנוחה סבלה מירידה קוגניטיבית קלה, אולם הדבר לא פגם ביכולותיה של המנוחה ליצור קשר עם הסביבה, להביע את רצונותיה ולהבין את משמעות עריכת הצוואה	198
4.3.2.	המנוח סבל מכאבים עזים ומצבו הגופני היה ירוד בשל מחלתו, אולם נתונים אלו לא בהכרח מצביעים על מצבו הקוגניטיבי וצלילותו של המנוח לחתום על צוואתו	202

4.3.3	בהתאם לחוות-דעת מומחה מטעם בית-המשפט, ולכלל המסמכים הרפואיים שהוגשו ולעדויות שנשמעו, קבע בית-המשפט כי המנוחה לא היתה כשירה לערוך צוואה במועד עריכתה.....204
4.3.4	הנתבעת נמנעה מלהציג חוות-דעת רפואית מטעמה ומשוויתרה הנתבעת על הגשת חוות-דעת רפואית, למעשה אין ביכולתה להוכיח עניין שברפואה, ובכלל זה כשירותה של המנוחה.....207
4.3.5	מידת השליטה של המנוח בשפה העברית המשליכה על ידולתו להבחין בטיבה של הצוואה נכון למועד בו נערכה.....209
4.3.6	אין די בסבירות על-מנת לשלול את כשירותו של אדם.....215
4.4	צוואה בפני נוטריון.....216
4.4.1	במועד עריכת הצוואה, האפשרות לפיה היתה המנוחה חסרת כשרות לצוות בעטיו של מצבה הקוגניטיבי ומשכך "לא ידעה להבחין בטיבה של הצוואה", מסתברת יותר מהאפשרות שהיתה לה כשרות לצוות.....216
4.4.2	הנתבע לא הרים את הנטל הראייתי המושט עליו, ולא הוכיח, כי המנוח "לא ידע להבחין בטיבה של צוואה".....219
4.4.3	הנתבע לא העמיד ולו ראיה אחת שיש בה כדי לסתור את ממצאי חוות-דעת המומחה בנוגע לכשרותה של המנוחה לערוך את צוואת 2012.....221
4.5	צוואה בכתב יד.....223
4.5.1	לא ניתן לנתק את האופן שבו כתב המנוח את התאריך לבין סוגיית צלילות דעתו של המנוח לערוך צוואה.....223
4.5.2	בנסיבות המקרה, המסקנה היא, כי היו לכאורה מועדים בהם המנוח לא היה כשיר לערוך צוואה. כאשר הנתבעת אינה מנדבת פרטים אינה מבהירה מתי בדיוק קיבלה את הצוואה השניה, לא ניתן לבדוק מה היה מצבו של המנוח בעת שחתם על הצוואה והאם ידע להבחין בטיבה.....225
5	חולה נפש.....227
	פרק ב': אונס, איום, השפעה בלתי-הוגנת, תחבולה או תרמית - סעיף 30 לחוק הירושה.....231
1	מבוא.....231
2	אונס ואיום.....232
2.1	כללי.....232
2.2	יש לבטל את הצוואות המאוחרות, מהנימוק שאלו נערכו באיום ובכפייה, אשר לא פסקו עד פטירת המנוחה.....233
3	השפעה בלתי-הוגנת.....237
3.1	כללי.....237
3.2	המבחנים להוכחת השפעה בלתי-הוגנת.....240

3.3	הלכה למעשה.....	244
3.3.1	במקרה דגן חסר היסוד של ניצול המנוחה בשל חולשתה.....	244
3.3.2	במקרה דגן, לא התקיימה מערכת יחסים של תלות יסודית ומקיפה המקימה את החזקה העובדתית של השפעה בלתי-הוגנת.....	245
3.3.3	נקמותו של המנוח באחיינית כפי שבאה לידי ביטוי בצוואה המאוחרת, אינה מהווה ראיה להשפעה בלתי-הוגנת.....	245
3.3.4	צוואה הדדית - הועלתה הטענה לפיה התובעת גרמה למנוח לכתוב צוואה לטובתה - הטענה נדחתה.....	245
3.3.5	התובעת ניצלה את השפעתה על המנוח בין באופן ישיר ובין בתחבולות על-מנת להניע את המנוח לערוך צוואה המזכה אותה ברוב רובו של רכושו של המנוח.....	248
3.3.6	צוואה בפני רשות - הנסיבות אשר אפפו את החתימה על הצוואה האחרונה, במועד בו נחתמה, נגועות במימד של אי-הגינות באופן שמעיד כי ההשפעה של המעוררת על המנוח אינה בבחינת השפעה לגיטימית, כי אם השפעה בלתי-הוגנת.....	252
3.3.7	צוואה בעדים - אין ממש בטענת הנתבע לפיה בעצם העובדה שהמנוחה ביקשה לשנות את צוואתה הקודמת ולערוך צוואה חדשה במסגרתה ציוותה את עזבונה לחמשת ילדיה בחלקים שווים כדי להעיד על השפעה בלתי-הוגנת.....	257
3.3.8	צוואה בעדים - נסיבות המקרה לא עוררו כל ספק אשר לאמיתות הצוואה ורצונו החופשי של המנוח לחתום על הצוואה.....	260
3.3.9	הנתבעת טענה שבמועד עריכת הצוואות לא היה המנוח עצמאי, הן מבחינה פיזית והן מבחינה פסיכולוגית, הן בשל ניתוק קשריו עם אנשים אחרים, הן בשל מכירת דירת המנוח והפקדת כספים לחשבון המשותף של המנוח ושל התובע והן בשל מעורבות אינטנסיבית בכספי המנוח.....	261
3.3.10	צוואה בעדים - המצווה היתה נתונה להשפעה; למבקשת היתה האפשרות להפעיל השפעה בלתי-הוגנת; למבקשת היו האמצעים להפעיל השפעה בלתי-הוגנת; הצוואה נחזית להיות תוצאה של השפעה בלתי-הוגנת.....	263
3.3.11	צוואה בעדים - התקיימו בין המנוחה לתובעת יחסי אמון מיוחדים של "הורה וילד". יחד-עם-זאת, התובעת הרימה את הנטל הראייתי המושת עליה, והוכיחה כי לא היתה מצידה כלפי המנוחה כל השפעה בלתי-הוגנת.....	266
3.3.12	צוואה בכתב יד - טענות הנתבע בנוגע לקיומה של השפעה בלתי-הוגנת התבססו בעיקרן על השערות, חשדות ואף לעיתים לקו בחוסר היגיון ו/או סבירות.....	267

3.3.13	צוואה בפני נוטריון - לנוכח התשתית הראייתית הדלילה שהונחה בפני בית-המשפט נקבע כי הנתבע לא הצליח להרים את הנטל להוכיח השפעה בלתי-הוגנת של התובע על המנוחה	269
3.3.14	צוואה בעדים - הרצון להכיר טובה הינו אנושי ומובן והוא איננו מלמד כשלעצמו על קיומה של השפעה בלתי-הוגנת	271
3.3.15	צוואה בפני נוטריון - טענה המתנגדת כי המבקשת הפעילה לחצים והשפיעה השפעה בלתי-הוגנת על המנוחה - דחייתה	274
3.3.16	צוואה בפני רשות - המתנגדים לא הניחו כל תשתית ראייתית לביסוסה של השפעה בלתי-הוגנת	276
3.3.17	צוואה בעדים - בנסיבות המקרה, סבר בית-המשפט כי אף לא אחד מן המבחינים להשפעה בלתי-הוגנת מתקיים	277
3.3.18	צוואה בעדים - יש להבחין בין סיוע יומיומי לבין סיוע הקשור לצוואה	281
3.3.19	צוואה בעדים - בית-המשפט דחה הטענה בדבר השפעה בלתי-הוגנת בקובעו, כי מחומר הראיות עולה כי גם ליקויי הראיה של המנוחה לא היו כאלה שמנעו ממנה תיפקוד	283
3.3.20	צוואה בעדים - במקרה הנדון המתנגדת לא הניחה כל תשתית עובדתית כי הצוואה המאוחרת נערכה תוך ניצול תלותו, חולשתו וחוסר יכולתו של המנוח	288
3.3.21	צוואה בעדים - בית-משפט קמא קבע כי לא הייתה השפעה בלתי-הוגנת בעריכת הצוואה - הערעור נדחה	290
3.3.22	צוואה בפני נוטריון - הגם שבית-המשפט שוכנע כי מבחינה פיזית ומנטלית היה המנוח כשיר לצוות, הרי נסיבות עשיית הצוואה על-ידי המנוח אינן כשרות ואין היא מבטאת את רצונו החופשי והאוטונומי	292
3.3.23	צוואה בעדים - המתנגדים לא הצליחו להוכיח כי המנוח היה תלוי באופן מוחלט בבתי ובני משפחתה	293
4.	תחבולה ותרמית	294
5.	טעות	294
6.	טעות בעובדה	300
7.	טעות במניע	300
8.	טעות שבדין	301
9.	חולה נפש	301
303	פרק ג': אי-ביטול של צוואה פגומה - סעיף 31 לחוק הירושה	
307	פרק ד': צוואה סתומה - סעיף 33 לחוק הירושה	
1.	כללי	307
2.	צוואה בכתב יד	310
2.1	אין בצוואה כל הפניה לרשימת הצאצאים שמתוכה יש לבחור זוכים. המנוחה איננה קובעת בין מי יש לחלק את אותה ירושה	310

2.2 הגשת שלושה תרגומים שונים, משפטים שלא מהווים הנחלה, היעדר הענקה, אין ציון מיהם הזוכים או היורשים	313
3. הוראה שהינה בלתי-אפשרית	314
4. כאשר אין להסיק באופן מפורש כי רצונה של המצווה הוא לבחור יורשים מבין כל אותם שמות שבאו לידי ביטוי במסמך או להסיק כי כל אחד מבין המוזכרים בצוואה יקבל מנה זהה למשנהו, הרי שאין מנוס אלא מלקבוע כי הצוואה הינה צוואה סתומה ודינה בטלות	316
5. האם מזכירות בית-המשפט נכנסת בגדרה של "רשות"?	317
פרק ה': צוואה בלתי-חוקית, בלתי-מוסרית, בלתי-אפשרית ונוגדת את תקנת הציבור - סעיף 34 לחוק הירושה	319
1. כללי	319
2. הוראת המצווה פסולה מכיוון שיש בה התנאה על הוראת חוק קוגנטית, שבלתי-ניתנת להתנאה	320
3. יש לאמץ פרשנות מרחיבה של הצוואה - הצוואה חלה על נכס אחר שנקנה תמורת הנכס שנמכר	321
4. צוואה בעדים	322
4.1 סעיף 4 לצוואה נוגד את החוק, המוסר והנורמות החברתיות-מוסריות	322
4.2 נדחתה הטענה כי הצוואה בלתי-חוקית מאחר שהיא מורה על הורשת משק חקלאי שאינו בר הורשה	322
5. הוראת צוואה המצווה נכס שאיננו בבעלות המוריש - בטלה	327
פרק ו': צוואה לטובת מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה - סעיף 35 לחוק הירושה	329
1. כללי	329
2. צוואה המזכה את "מי שערך אותה"	332
3. "עד לעשייתה"	332
4. "לקח באופן אחר חלק בעריכתה"	332
4.1 כללי	332
4.2 צוואה בעדים	334
4.2.1 הוכח כי התובעת הסיעה את המנוח לעורך-הדין בעת עריכת הצוואה וכן כי נטלה אישור רפואי לצורך עריכת הצוואה - האם פעולות אלו יש כדי לבסס מעורבות פסולה?	334
4.2.2 צוואה בעדים - חלקו של המשיב 1 בעריכת הצוואה הסתכם בהסעת אמו למשרד עורכי-הדין ושהיה בחדר סמוך בעת החתימה - האם יש בכך כדי מעורבות יתר?	337
4.2.3 צוואה בעדים - במועדים המשמעותיים לעריכת הצוואה התובעת 2 לא היתה נוכחת ביחד עם המנוחה ונוצר קשר ישיר בין המנוחה לבין עורך הצוואה והעד לצוואה	338

4.2.4	המבקשת היתה מעורבת, יוזמת והרוח החיה מאחורי עריכת הצוואה על-ידי המנוחה	340
4.2.5	טענות בעלמא	343
4.2.6	בית-משפט של ערעור הגיע למסקנה כי לא הוכח כי התקיימה איזו מהעילות שבסעיף 35 לחוק הירושה ולכן לא היה מקום לבטל את הצוואה משנת 1995 מכוחו של סעיף זה	344
349	פרק ז': זיוף צוואה	
349	1. כללי	349
355	2. פסלות לרשת - זיוף צוואה - סעיף 5(א)(2) לחוק הירושה	355
361	פרק ח': אי-התקיימותם של מרכיבי היסוד הדרושים להוכחת צוואה בעל-פה	
361	1. הדין	361
361	2. האם המנוח היה כשיר לערוך צוואה והאם היה בדברים שאמר משום גמירות דעת לצוות? - שאלות מקדמיות	361
363	3. רישום, חתימה והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם	363
363	3.1 מקרים שאינם עומדים בדרישות סעיף 23 לחוק הירושה	363
363	3.2 מקרים שעומדים בדרישות סעיף 23 לחוק הירושה	363
364	4. האם המנוח היה שכיב מרע?	364
369	5. רישום מדויק	369
372	6. דברי המנוח בבית-החולים כי יעשה צוואה בכתב לאחר שישתחרר	372
373	7. אי-התקיימותם של התנאים הקבועים בסעיף 23 לחוק הירושה	373
379	פרק ט': פסלות לרשת - סעיף 5 לחוק הירושה	
387	שער ד': קיום צוואה על-אף פגם או חסר בצורתה	
387	פרק א': קיום צוואה על-אף פגם או חסר בצורתה - סעיף 25 לחוק הירושה	
387	1. כללי	387
391	2. סעיף 25 לחוק הירושה לא נועד ליצור דרך חדשה של עריכת צוואה, אלא מאפשר קיום צוואה על-אף פגם או חסר בצורתה	391
394	3. צוואה בעדים - דוגמאות	394
394	3.1 היעדר תאריך, היעדר הצהרת המנוח בפני העדים	394
395	3.2 אי-ציון הקראת הצוואה למצווה	395
395	3.3 הצוואה לא הוקראה למנוח וגם לא תורגמה למנוח כלשונה	395
396	3.4 בית-המשפט הגיע למסקנה, כי שני העדים לצוואה לא היו מודעים לתוכן הצוואה, וכי השניים לא ווידאו עם המנוחה שתוכן הצוואה אכן משקף את גמירות דעתה ואת רצונה. פגמים אלה אינם פגמים צורניים שניתן להתגבר עליהם באמצעות סעיף 25(א) לחוק הירושה	396

3.5 הצוואה הובאה בפני שני עדים, חרף חסרונה של חתימה אחת - הפגם של חוסר בחתימת עד, ניתן לתיקון.....	401
3.6 פרשנות לפיה יש להבדיל בין פגם לפגם מבחינת חומרת פגירתו הרעה תוך בחינת חומרתה, בהתייחס לסוג הצוואה בה נפל אותו פגם - בכל הנוגע למידת השכנוע הנדרשת בסעיף 25 לחוק הירושה והפעלת שיקול-הדעת של בית-המשפט בהפעלתו - הינה פרשנות ראויה ומתונה יותר, המתאימה עצמה לנסיבות המיוחדות של המקרה הנדון.....	404
3.7 אין כל פגם בכך שהמנוחה חתמה אחרי חתימת העדים.....	409
3.8 בהיעדר שני עדים או בהיעדר של אחד מהשניים, לא ניתן לקיים את הצוואה.....	412
3.9 בצוואה אין אישור של העדים, בחתימת ידם על פני הצוואה, שהמצווה הצהיר בפניהם שזו צוואתו.....	415
3.10 האם ניתן לתת צו קיום צוואה למסמך הנושא כותרת "צוואה", אשר נחתם לפני עד אחד בלבד, ואשר אודות תוכנו וחתימתו סיפרה המצווה לאחר מכן לאדם נוסף לו מסרה עותק מהמסמך?.....	420
4. צוואה בכתב יד - דוגמאות.....	428
5. צוואה בעל-פה - דוגמאות.....	437
6. צוואה בפני נוטריון - דוגמאות.....	438
6.1 אין חולק, כי האם לא קראה בפני הנוטריון את הצוואה בהיעדר יכולת לקרוא בשפה העברית. אין גם כל חולק, כי כל יתר הדרישות על-פי החוק לרבות ההקראה על-ידי הנוטריון בשפה העברית, אותה היא כן הבינה - הרי שברור על פניו כי הקראה זו (של המנוחה בפני הנוטריון) לא התקיימה בפועל - ספק רב, אם המדובר בכלל בפגם, ולכל היותר פגם זה ניתן לריפוי, באמצעות סעיף 25 לחוק הירושה.....	438
6.2 משנקבע, כי הצוואה לא הוגשה לרשות על-ידי המצווה עצמו, אין תחולה לסעיף 25(ב)(3) לחוק הירושה המאפשר לבית-המשפט לתקן פגם בצוואה.....	451
6.3 האישור הנוטריוני נעשה רק כחצי שנה לאחר שהצוואה נערכה ולאחר פטירת המנוחה.....	459
6.4 חוסר התאמה בין תאריך הצוואה לתאריך האישור.....	471
פרק ב': טעות סופר, טעות בתיאורו של אדם או של נכס, בתאריך, במספר, בחשבון או כיוצא באלה.....	475
1. כללי.....	475
2. פרשנות צוואה על-פי אומד כוונת המצווה חלה רק כאשר לשון הצוואה איננה ברורה - הערעור נדחה.....	478
שער ה': ביטול צוואה על-ידי המצווה.....	491
פרק א': ביטול על-ידי המצווה.....	491
1. מבוא.....	491

2.	"ביטול במפורש באחת הצורות לעשיית צוואה"	491
3.	"השמדת הצוואה"	493
4.	ביטול מכללא	495
5.	ביטול הביטול	495
6.	המנוחה לא ביטלה את הצוואה על-ידי השמדתה (או על-ידי אחת הדרכים האחרות שבחוק) - הערעור נדחה	496
7.	האם ניתן, לצורך מתן תוקף לביטול הצוואה, לעשות שימוש בהוראות סעיף 25(א) לחוק הירושה?	504
8.	הדרישה, כי הצוואה תתורגם למנוח שלא מבין את שפת הצוואה, הוכרה בפסיקה כדרישה מהותית	513
	פרק ב': ביטול מקצת הצוואה	521
1.	כללי	521
2.	אמירה של אדם, המדווחת על כך שהוא ביטל צוואה, איננה מהווה ביטול של אותו מסמך - הערעור נדחה	524
	שער ו': דוגמאות כתבי בי-דין	537
	פרק א': צוואה בכתב יד	537
1.	התנגדות לבקשה לצו-קיום צוואה - צוואה בכתב יד	537
2.	סיכומים מטעם המתנגדת בבקשה לצו קיום צוואה (בכתב יד)	546
	פרק ב': צוואה בעל-פה	577
1.	התנגדות לבקשה לצו-קיום צוואה (בעל-פה)	577
2.	סיכומים מטעם המתנגדת בבקשה לצו קיום צוואה (בעל-פה)	588